

TÜSİAD

TÜSİAD

YÖNETİM KURULU BAŞKANI HALUK DİNÇER'İN

“TÜRKİYE – AB İLİŞKİLERİ: GELECEĞE YÖNELİK SENARYOLAR”

KONFERANSI AÇILIŞ KONUŞMASI

20 Kasım 2014

İstanbul, TÜSİAD Genel Merkezi

TÜSİAD AVRUPA İŞ DÜNYASI KONFEDERASYONU (BUSINESSEUROPE) ÜYESİDİR

İstanbul: Meşrutiyet Cad. No: 46 Tepebaşı 34420 İstanbul -Türkiye
Ankara: İnan Cad. No:39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara- Türkiye
Brüksel: 13. Avenue des Gaulois, 1040 Brussels-Belgium
Washington D.C.: 1250 24th Street, N.W., Suite Nr. 300, Washington D.C.20037-USA
Berlin: Märkisches Ufer, 28 Berlin 10179 Germany
Paris: 33, Rue de Galilée 75116 Paris France

Tel: +90 (212) 249 19 29
Tel: +90 (312) 468 10 11
Tel: +32 (2) 736 40 47
Tel: +1(202) 776 77 70
Tel: +49 (30) 288 786 300
Tel: +33 (1) 44 43 55 35
www.tusiad.org

Faks: +90 212 249 13 50
Faks: +90 (312) 428 86 76
Faks: +32 (2) 736 3993
Faks: +1 (202) 776 77 71
Faks: +49(30) 288 786 399
Faks: +33 (1) 44 43 55 46

e-mail: tusiad@tusiad.org
e-mail: ankoffice@tusiad.org
e-mail: bxloffice@tusiad.org
e-mail: usoffice@tusiad.us
e-mail: berlinoffice@tusiad.org
e-mail: parisoffice@tusiad.org

Sayın Bakan Yardımcısı, Sayın Müsteşar, Değerli Konuklar,

TÜSİAD olarak Brookings Enstitüsü ile ortak düzenlediğimiz konferansa hoş geldiniz. Brookings ile 2007'den beri yürüttüğümüz Türkiye Programı çerçevesinde gerçekleştirdiğimiz etkinliklerin özellikle Amerikan kamuoyu ve karar vericileri nezdinde Türkiye hakkında olumlu etkilerine bizzat tanık olduk. Prof. Kemal Kirişçi'nin koordinasyonundaki program konferans, seminer, çalıştay ve yayınlarla Türkiye-ABD ilişkileri ve transatlantik ilişkiler alanındaki konularda son derece zengin sonuçlar verdi.

Bugün ise Nathalie Tocci'nin hazırladığı, Türkiye-AB ilişkilerinde farklı senaryolar konulu rapor ekseninde Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğini ele alacağız. Kendisi bu farklı senaryoları kötümserden iyimsere doğru rekabet, işbirliği ve yakınsama alt başlıklarıyla sunacak. Bu alandaki düşüncelerimizi kısaca paylaşacağım.

Türkiye'nin AB üyeliği, Türk iş dünyası için temel önceliktir. 1996'dan bu yana süren gümrük birliği ve yasal uyum süreci temelinde, Türkiye bugün esas itibarıyla Avrupa tek pazarının bir parçasıdır. Ticaret, yatırım, turizm, teknoloji, sosyal programlar, imalat sanayi, hizmet sektörü ve günlük hayat standartlarımız açısından AB bir ağırlık merkezidir. AB politikaları ve düzenlemeleri Türkiye'de zaten benimsenmiş ve uygulanmakta olduğuna göre, AB'nin dışında kalınmasının ekonomik ve siyasal bir mantığı bulunmamaktadır. TÜSİAD da bu sürecin temel öncülerinden biri olmuştur.

Diğer yandan AB üyelik süreci Türkiye'nin siyasal reform süreci için önemli bir çıpa olmuştur. Türkiye'de bugün resmi tarihin tabu saydığı birçok konu açıklıkla tartışılabilir noktaya gelmiştir. Ancak son yıllarda reformlar yavaşlamış, hatta siyasal kriterlerde geriye gidişler olmuştur. AB'nin yaşadığı mali kriz, "genişleme yorgunluğu", Kıbrıs sorunu ve Türkiye'deki iç kutuplaşma ortamıyla oluşan siyasal gerilimler müzakerelerdeki duraklama ve reform sürecindeki gerilemenin temel nedenleridir.

Müzakere başlıklarının yaklaşık yarısının AB Konseyi ya da tek taraflı olarak bazı üye ülkeler tarafından blokajı işi daha da zora sokmuş, reform motivasyonunu kırmış ve olumlu hiçbir sonuç vermemiştir. Bugün temel hak ve özgürlükler, basın, internet, ifade özgürlüğü, hukuk devleti, denge ve kontrol mekanizmaları gibi alanlarda mesafe kaydetmek ihtiyacındayız ve AB uyum süreci bu alanlardaki reform motivasyonunu artırıcı bir rol oynayacaktır.

Kopenhag siyasal kriterleri Türkiye demokrasisi açısından halen önemli bir çıpadır. Doğu Asya tipi kapitalizmin yükselişiyle birlikte gündeme gelen, demokrasi ile ekonomik büyüme ve refah arasında sıfır toplamı bir oyun olduğu anlayışına katılmıyoruz. Demokrasi olmaksızın refah ve yüksek tüketimin uzun vadede sürdürülemez olduğu evrensel bir gerçektir.

Demokrasi, özgürlük, eşitlik, saydamlık gibi transatlantik dünyanın ürettiği değerler bugün evrensel meşruiyet kazanmış durumdadır. Transatlantik bloğun ve özellikle AB'nin temel yumuşak gücü de bu meşruiyetten gelmektedir.

Türkiye ile AB arasında uzaklaşma görüntüsü veren algılardan kaygılıyız. Türkiye'nin 2000'lerin başında bölgesinde ve komşularına karşı aktif dış politikası ve oluşan yumuşak gücü laik demokratik sistemi ve AB üyelik perspektifinden ileri gelmekteydi. Türkiye'nin yüksek ekonomik büyüme sağlayan bir yükselen güç olma durumu AB değerleriyle uyumundan kaynaklanmıştır. Dolayısıyla laik ve çoğulcu bir demokrasi yolunda, üyelik perspektifinin somut ve ciddi bir alternatifi yoktur.

AB tarafına gelecek olursak, Avrupa ekonomik, siyasi ve kurumsal bir krizi bir arada yaşıyor. Ancak bize göre AB demografik dinamizmini koruyan ekonomik bir birlik, etkili bir küresel aktör, rekabetçiliği ve refah toplumu kazanımlarını bağdaştırabilen, çok kültürlü, barışçı ve demokratik bir model olarak kaldığı sürece yumuşak gücünü kaybetmeyecektir.

AB farklı çemberlerle de olsa bütünleşmesini ve genişlemesini bir arada sürdürmek zorundadır. Aynı dengeyi ekonomik rekabetçilik ve sosyal uyum alanında da korumak zorundadır. Derinleşme ve genişleme 21. Yüzyılın küresel sisteminde birbiriyle çatışan değil, birbirini ve bütünün eksik parçalarını tamamlayan politikalar olarak görülmelidir.

Avrasya'nın batı ucundaki bir kara parçası olan Avrupa bir açıdan bakarsak coğrafi olarak normalde bir kıta bile sayılmayabilir. Ancak tarihten ve geçmişindeki hatalardan ders alıp eksikliklerini düzenli olarak düzelterek iyi yaşam standartlarıyla bezenmiş bir siyasi birimin inşaa sürecidir. Bugün AB küreselleşmenin yarattığı güçlülere karşı ancak yapısal eksikliklerini düzelterek ve yeni mimarisinde eksik kalan yönleri tamamlayarak durabilir.

Kuzeyimizdeki Ukrayna krizi, güneyimizdeki Irak ve Suriye sorunları Avrupa ve Transatlantik değerlerle uyumlu ve öngörülebilir politikalar uygulayan bir Türkiye'yi gerektirmektedir. Hem iç savaşların, hem de bölgesel ve küresel güç mücadelelerinin yol açtığı vekâleten savaşların iç içe geçtiği bu krizler aynı zamanda güçlü ve tutarlı bir Avrupa'yı da gerekli kılmaktadır. Bize göre Türkiye'yi içeren bir AB, bu iki gerekliliğin de doğal çözümüdür.

Sonuç olarak katılım müzakereleri canlandırılmalıdır. Üyelik sürecindeki tıkanmayı eldeki veriler daha iyi ifade edecektir. AB tarihindeki daha önce tamamı başarıyla sonuçlanan genişleme süreçlerine rağmen Türkiye ile 2005'ten bu yana 35 başlığın sadece 14'ü açılabilirdi. 9 başlığın tarama sonuç raporları ve açılış kriterleri bile Türkiye tarafına iletilmedi. 17 başlık siyasi nedenlerle bloke durumda. Türkiye'nin açmak istediği başlıklar açılmıyor, AB'nin açabileceği çok az sayıda başlığı da Türkiye üyelik perspektifi somutlaşmadığı için rekabet gücü gerekçesiyle açmaya yanaşmıyor. Bu blokajların da hiçbir sonuç vermediği açıkça ortada. Bu durum AB'nin genişleme tarihinde eşi benzeri olmayan bir durumdur.

Türkiye tarafından başka rakamlar paylaşmak istiyorum: Ankara Ortaklık Anlaşması'nda bu yana 51 yıl, tam üyelik başvurumuzdan bu yana 27 yıl, gümrük birliğinden bu yana 18 yıl, üye adaylığımızdan bu yana 15 yıl, müzakerelerin açılmasından bu yana ise tam 9 yıl geçti. Türkiye hakkında 18. İlerleme Raporu yayımlandı, 9 yılda 4 farklı baş müzakereci görevlendirildi. Gitgide büyüyen bu sayılara karşın halen üyelik için somut bir takvim oluşmuş değil. Mevcut durum ilişkilerde yapısal bir soruna işaret etmektedir. Müzakereler açık uçlu olabilir ancak hedefin üyelik olduğu ve başka bir seçeneğin gerçekçi olmadığı da yeterince açıktır. Şunu da üzümlere söylemek zorundayım ki Türkiye ve AB'de karar vericiler nezdinde şu ana kadar hâkim olan yaklaşımlar değişmediği sürece müzakerelerin üyelikle sonuçlanması umudu giderek azalmaktadır.

Türkiye tarafından 2023'ün üyelik hedefi olarak belirlenmesi, yeni bir AB stratejisi ve uyum takvimini belirleyen Ulusal Eylem Planı'nın açıklanması gibi bazı umut verici gelişmelere tanık olduk. Öte yandan AB Bakanlığımızın uyum alanında bugüne kadar gerçekleştirdiği yetkin ve değerli çalışmaları her zaman takdir ettik, bunlardan yararlandık. Bunlar önemli adımlardır ancak icraatın bu söylemi teyit ve takip etmesi beklenir.

62. Hükümet Programı'nda yer alan 2023 yılında AB üyeliğinin gerçekleşmesi hedefine ilişkin, üyelik sürecinde hem AB, hem de Türkiye ayağında yapılması gereken çalışmaların geriye doğru bir takvimle belirlenerek kamuoyu ile paylaşılması önem arz etmektedir. Burada önemli bir husus da, üyelik yolunda kısa sürede kayda değer gelişmelerin gerçekleşmesi ve üyeliğimizin gerektirdiği bütçe hükümlerinin AB'nin 2021-2027 bütçesinde yer bulmasıdır. AB Komisyonu'nun 1 Ocak 2018 tarihinden önce 2021-2027 bütçesine yönelik öneriler getireceği ve bütçe tartışmalarının bu çerçevede başlayacağı göz önüne alındığında aslında önümüzde çok etkin kullanmamız gereken 3-4 yıllık bir süre bulunmaktadır. Bu çerçevede, "AB'ye Katılım İçin Ulusal Eylem Planı'nın etkin bir şekilde uygulanması, tüm kamuoyu tarafından izlenilebilir olması, Türkiye kamuoyunda gerekli iç iletişimin koordinasyonlu bir şekilde yapılması hususlarının hayati önemde olduğunu düşünüyoruz.

AB ile müzakerelerin geleceğini belirleyecek birkaç etken bulunmaktadır, bunları sıralayacak olursak

1. Euro krizi sonucunda oluşacak yeni AB mimarisinin genişleme perspektifinin zayıflaması, yeni komisyonun 5 yıl boyunca yeni üyelik öngörmemesi. Bu durumun her iki tarafın müzakere motivasyonuna olumsuz yansıtacağından kaygılıyız
2. Kıbrıs'ta uluslararası aktörlerin de desteğiyle bu yıl başlayan ancak kesilen görüşmelerin geleceği. Buda önemli bir faktör. Bu konuda Türkiye'nin daha yapıcı bir tutum izlemesi ve gümrük birliğinin tüm AB üyelerine ayrımsız uygulanmasının tanıma anlamına gelmeyeceğinin akılda tutulması gerekir
3. Türkiye'de demokratik ortam, özellikle siyasal kriterler alanında, hukuk devleti, ifade özgürlüğü gibi konulardaki geriye gidişler. Bu bağlamda yargı ve temel haklar ile adaleti özgürlük ve güvenlik konulu 23 ve 24 no.lu başlıkların acilen açılması gerektiğini vurguluyoruz.
4. Geri kabul ve vize kolaylığı sürecinin kamuoyuna olumlu etkileri
5. Türkiye'nin açılmasının önünde siyasal engel olmayan müzakere başlıkları (Kamu alımları, rekabet politikası ve sosyal politika) için önkoşulları yerine getirmesi. Özellikle kamu ihaleleri mevzuatımızdaki geriye gidiş hepimizin malumudur.
6. Bazı AB üyesi ülkelerin siyasal nedenlerle koyduğu blokajların kaldırılmasına yönelik çabalar (Enerji, Ekonomik ve Parasal Birlik gibi başlıklar)
7. Ukrayna, Suriye ve Irak krizleri, Rusya'ya yönelik ambargo ve IŞİD'e yönelik uluslararası mücadele ve AB'nin enerji politikaları gibi konularda Türkiye'nin AB'nin dış politikasıyla olan benzerlik ve farklılıkları.

Bütün bunlar Türkiye'nin AB ile müzakerenin geleceğini belirleyecek önemli faktörlerdir. Fakat bugün için kritik olan, AB'nin Türkiye'de demokratik ve sosyal ilerlemenin etkili bir itici gücü olmasıdır. AB'nin Türkiye'ye yönelik genişleme politikasındaki başarısızlık ortadayken beş yıl boyunca genişleme olmaması anlayışı bu başarısız modelde ısrar anlamına gelecektir.

AB'nin bu konuları daha yapıcı bir şekilde ele alacağını ve özellikle Türkiye ile müzakerelerde demokrasi, insan hakları, yargı sistemi, enerji ve sosyal politikaları ilgilendiren başlıklar açması gerektiğini düşünüyoruz. Yakınsama ya da üyelik senaryosunun her iki taraf için de en olumlu seçenek olduğu unutulmalıdır. İtalyan dönem başkanlığının da bu konuda kolaylaştırıcı bir rol oynayabileceği fikrindeyiz.

Bu düşüncelerle hepinize katılımınız için teşekkür ederken sözü Sayın Müsteşarımız Rauf Engin Soysal'a bırakıyorum.